

емоційного впливу на людину і тим самим слугує одним із найважливіших засобів формування духовних ідеалів особистості.

Література

1. Кремень В. Розвитку духовності немає альтернативи / В. Кремень // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2004. – № 1. – С. 15-32.
2. Васянович Г.П. Ноологія особистості : навч. посібн. для студ. і викл. / Г.П.Васянович. – Львів: Сполом, 2007. – 217 с.
3. Матеріали конференції «Про культурну політику», Мехіко, Мексика (6 серпня 1982 р.) – К. : Британська рада в Україні, 2002 – 156 с.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Васянович Г. П. Філософія : навч. посіб. / Г.П. Васянович. – Львів: Норма, 2005. – 216 с.
6. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Художньо-естетичний цикл. 5-11 класи. – Київ, 2005. – С. 184-186.
7. Хомич Л. Роль мистецтва у професійно-педагогічній підготовці вчителя / Л. Хомич // Мистецтво та освіта. – 1998. – № 4. – С. 50-53.
8. Якобсон П. Психологія художественного восприяття / П. Якобсон. – М.: Искусство, 1964. – 85 с.
9. Выготский Л. Психология искусства. Анализ эстетической реакции / Л. Выготский. – М. : Лабиринт, 1997. – 416 с.

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНЯ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

В. В. Мачуський

Одним із пріоритетних завдань розвитку освіти в Україні є створення передумов для виховання особистості, здатної творчо мислити, самостійно приймати нестандартні рішення, гнучко реагувати на зміни в умовах докорінної перебудови всіх сфер життєдіяльності суспільства. У зв'язку з цим нині відбувається модернізація національної системи освіти та вироблення новітніх концепцій виховання людини.

Актуальність дослідження проблеми формування творчого потенціалу особистості учня зумовлена такими факторами: по-перше – потреба у зростанні творчих ресурсів людини в умовах глобалізації суспільства; по-друге – необхідність активізації творчої активності у всіх сферах конструктивної діяльності у зв'язку з прискоренням розвитку всіх сфер духовного і матеріального виробництва в суспільстві; по-третє – провідна роль творчості як суб'єктивного й об'єктивного факторів розвитку самої особистості учня.

До вивчення змісту та умов організації виховної діяльності в закладах позашкільної освіти зверталися В.Абраухова, В. Белова, О. Биковська, С. Білоус, В. Вербицький, О. Драган, Г. Ковганич, А. Корнієнко, Д. Лебедев, О. Литовченко,

Л. Ляшко, С. Мартова, В. Мацулевич, В. Мачуський, Г. Пустовіт, Н. Савенко та ін., які акцентують на таких їх особливостях, як охоплення різних аспектів виховання, врахування психофізіологічних, вікових та індивідуальних особливостей залучених до них дітей і молоді, задоволення їхніх потреб у самореалізації, поєднання колективної діяльності й особистої творчості та самовизначення, використання традиційного досвіду та інноваційних технологій.

Нині є підстави констатувати факт недостатності усвідомлення педагогами закладів позашкільної освіти необхідності системного формування цілісної творчо спрямованої особистості вихованця на противагу фрагментарному розвитку його окремих творчих умінь; недостатньої розробленості теоретико-методичних засад цілеспрямованого формування творчого потенціалу особистості вихованця закладу позашкільної освіти; відсутності науково обґрунтованих підходів до ефективної психолого-педагогічної підтримки природного його прагнення до творчості.

Дослідження останніх десятиліть довели необхідність активізації орієнтування закладів позашкільної освіти на розвиток дитячої творчості. Вітчизняні вчені шляхом обґрунтування методологічних засад дослідження педагогічних явищ у закладі позашкільної освіти здійснили успішну спробу визначити якісно нову галузь науково-педагогічних досліджень. У наукових працях представлено: історію становлення та розвитку позашкільної системи освіти (В. Берека, С. Букреєва, О. Глух, А. Шепілова, Н. Харінко, Т. Цвірова); потенціал закладу позашкільної освіти в естетичному (Л. Білий, І. Плясецька, А. Шахова), економічному (Б. Чистяков), морально-етичному вихованні особистості (О. Матвієнко); вихованні національної самосвідомості підлітків (А. Корнієнко); соціально-педагогічні аспекти діяльності закладів позашкільної освіти (О. Литовченко, Т. Окушко); діяльність закладу позашкільної освіти як чинник соціалізації гуртківців-старшокласників (Н. Заверико), розвитку пізнавальних інтересів (О. Липецький, В. Редіна), розвитку обдарованих дітей (А. Лякішева); формування в гуртківців активної життєвої позиції (Н. Пономарчук, І. Мельникова), підготовку до сімейного життя (Р. Файзулін), професійного самовизначення вихованців закладів позашкільної освіти (Г. Гасанова, В. Мачуський, А. Меджидова, В. Рибалко). Цінними є практичні рекомендації організаторів позашкільної освіти Л. Ковбасенко і Л. Павлової.

Процес формування творчого потенціалу особистості учня особистості охарактеризовано як психолого-педагогічну проблему, яка своїм корінням сягає в історію філософської та педагогічної думки. Різні підходи до розуміння сутності проблеми висвітлено в працях зарубіжних і вітчизняних дослідників А. Біне, Л. Виготського, Г. Гарднера, В. Давидова, Д. Ельконіна, В. Крутецького, В. Роменця, В. Сухомлинського, Б. Теплова, Е. Торренса та ін. Результати психолого-педагогічних досліджень Д. Богоявленської, В. Моляко, В. Паламарчук, О. Савенкова, С. Сисоевої та ін. підтверджують важливість дослідницької діяльності для формування творчого потенціалу особистості школярів.

Ідея формування творчого потенціалу особистості вихованців досить предметно та глибоко знаходить своє втілення в діяльності закладу позашкільної освіти (О. Биковська, В. Вербицький, І. Мельникова, Г. Пустовіт, Т. Сущенко та інші). Наявність у закладі позашкільної освіти значного простору свободи щодо вибору виду діяльності та шляхів самореалізації забезпечує вихованцям можливість плідно

експериментувати із творчими завданнями, виробляти власний стиль та виявляти яскраву творчу індивідуальність.

Актуальними для нашого наукового пошуку стали дослідження вчених, які розглядали проблеми формування творчого потенціалу особистості учнів у залежності від їх вікових психолого-фізіологічних закономірностей (Б. Ананьєв, П. Блонський, Л. Виготський, П. Гальперін, А. Запорожець, О. Климова, Г. Костюк, В. Моргун, С. Рубінштейн та ін.).

У педагогічній науці особливої актуальності набувають проблеми розробки та впровадження в освітній процес закладів освіти особистісно орієнтованих новітніх педагогічних технологій, спрямованих на формування творчого потенціалу особистості учнів

Характер і сутність однієї з таких педагогічних технологій – проектно-дослідницької, зорієнтованої на своєрідну пошуково-дослідницьку пізнавальну діяльність у контексті вироблення самим учнем власного досвіду творчої діяльності, осмислення досягнутого результату та можливостей подальшого самовдосконалення.

Зміст і значення проектно-дослідницької діяльності у вихованні особистості схарактеризовано у наукових працях Дж. Дьюї, Дж. Джонсона, О. Коберника, З. Лук'янової, В. Сидоренка, Л. Хоменко та інших науковців.

Теоретичні засади проектно-дослідницької діяльності як виховної технології розкриваються у дослідженнях В. Гузеєва, О. Коберника, Н. Матяш, С. Сисоєвої, В. Слободченкова, О. Пехоти, Є. Полат, І. Шендрик та ін. Актуальні проблеми організації проектно-дослідницької діяльності були предметом дисертаційних досліджень М. Бабкіної, О. Зосименко, С. Ізбаш, М. Пелагейченко та інших.

В основі організації проектно-дослідницької діяльності вихованців закладів позашкільної освіти лежить метод навчального проекту – як особистісно орієнтована технологія та спосіб організації самостійної діяльності учнів, спрямований на вирішення навчального завдання, що інтегрує в собі проблемний підхід, групові методи, рефлексивні, презентаційні, дослідницькі, пошукові та інші підходи. Він передбачає побудову навчання на активній основі, через доцільну діяльність учня, з урахуванням особистісних інтересів учня..

Навчальний проект - це сукупність певних дій, документів, попередніх текстів, задум чи план створення матеріального об'єкта, предмета, теоретичних продуктів різного роду. Його засновником був Джон Дьюї, а першим послідовником - видатний педагог С. Шацький.

Діяльність, під час якої обґрунтовується й розробляється проект, називається проектуванням. Проектування як творча, інноваційна діяльність завжди націлене на створення якісно нового продукту, що має суттєве значення для людини чи суспільства.

Навчальний проект для педагога – це інтегративний дидактичний засіб розвитку, навчання й виховання, що дозволяє формувати творчу особистість учня. Навчальний проект для учня – це можливість робити щось цікаве самостійно або у групі, максимально використовуючи свої можливості; це діяльність, що дозволяє виявити себе, спробувати свої сили, використати знання, принести користь і показати досягнутий результат; це діяльність, спрямована на вирішення цікавої проблеми,

сформульованої самими учнями у вигляді мети й завдання, коли результат цієї діяльності – знайдений спосіб вирішення проблеми – має практичний характер і важливе прикладне значення, цікавий та вагомий для самих дослідників.

Навчальні проекти умовно поділяються на: дослідницькі проекти, під час виконання яких необхідно структурувати їх за логікою наукового дослідження; практико-орієнтовані проекти, які передбачають чітко визначений практичний результат і складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них; інформаційні проекти, які спрямовані на збір інформації про який-небудь об'єкт, її аналіз і узагальнення, його структура передбачає визначення мети, актуальності, методів отримання та обробки інформації, результату дослідження; творчі проекти, які не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників; структура і процес реалізації запланованих робіт у такому проекті підпорядковуються кінцевому результату та інтересам учасників проекту.

Література

1. Мачуський В. В. Творчість / В. В. Мачуський // Енциклопедія позашкільної освіти / РДГУ, НМЦ інноваційних технологій виховного процесу НАПН України, РОШПО; головний ред. Г.П. Пустовіт. – Рівне : О. Зень, 2017. – С. 422-423.

2. Мачуський В. В. Творча особистість / В. В. Мачуський // Енциклопедія позашкільної освіти / РДГУ, НМЦ інноваційних технологій виховного процесу НАПН України, РОШПО; головний ред. Г.П. Пустовіт. – Рівне : О. Зень, 2017. – С. 423-424.

3. Моляко В. А. Психологическое изучение творческой личности / В. А. Моляко. – К. : Об-во «Знание» УССР, 1978. – 27 с.

4. Теплов Б. М. Проблемы индивидуальных различий / Б. М. Теплов. - М. : Издательство АПН РСФСР, 1961. -586 с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ В НАВЧАЛЬНІЙ ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

С. І. Мірошник

Соціалізація особистості, становлення її як демократа, формування в людини демократичного способу мислення, цінностей, високої моральності, суспільної активності, здатностей самостійно, нестандартно, креативно діяти в різноманітних життєвих ситуаціях, застосовуючи свої знання, досвід і беручи на себе відповідальність за власну діяльність, – вагоме завдання сучасної школи в умовах розбудови України як демократичної держави та впровадження Концепції Нової української школи. Важливими нині є не тільки вміння застосовувати власні знання, а й бути готовим постійно змінюватися і пристосовуватися до нових потреб ринку праці на основі сформованого досвіду й цінностей, оперувати й управляти інформацією, швидко приймати рішення, активно діяти, навчатися впродовж життя. Тому в Концепції Нової української школи [1] наголошено, що в системі сучасної